

ЗАКОНОПРОЕКТИ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ

№	Дата	Назва
1871	28.01.2015	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо неможливості звільнення під заставу за корупційні злочини)
2266	02.03.2015	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення порядку застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою
2284	03.03.2015	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо окремих аспектів застосування запобіжних заходів у вигляді застави, тримання під вартою та оскарження окремих рішень у кримінальному провадженні)
2324a-1	09.07.2015	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо незастосування запобіжного заходу у вигляді застави до осіб, які скоїли корупційні злочини)
2324a-2	09.07.2015	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо аспектів застосування застави в випадках застосування тримання під вартою)
2324a-3	16.07.2015	Проект Закону про внесення змін до статті 182 Кримінального процесуального кодексу України (щодо визначення розміру застави до осіб, підозрюваних чи обвинувачених у вчиненні злочину)
2324a-4	16.07.2015	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо невідворотності покарання за окремі злочини у сфері господарської діяльності, у сфері службової діяльності та окремі злочини проти правосуддя)
2324a-5	17.07.2015	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо вдосконалення застосування запобіжних заходів)
2324a-6	23.07.2015	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо невідворотності покарання у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг
2324a-7	28.07.2015	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо підвищення ефективності застосування запобіжних заходів стосовно осіб, підозрюваних чи обвинувачених у вчиненні тяжких або особливо тяжких корупційних злочинів)
2330-1	19.03.2015	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо особливостей застосування запобіжних заходів до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочину(ів) проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку)
2870	15.05.2015	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо забезпечення конституційних прав учасників кримінального провадження при визначенні та застосуванні запобіжних заходів)
2930	21.05.2015	Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав людини у кримінальному судочинстві
3722	25.12.2015	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо допустимості доказів, обрання запобіжного заходу та оскарження повідомлення про підозру

3794	21.01.2016	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо уточнення загальних положень про запобіжні заходи)
4013a	15.07.2016	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження механізму уникнення відповідальності особами, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні корупційних злочинів
4305	25.03.2016	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо строків розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу)
4596	05.05.2016	Проект Закону про внесення зміни до статті 183 Кримінального процесуального кодексу України (щодо надання суду права не визначати розмір застави у кримінальних провадженнях про тяжкі та особливо тяжкі злочини, які вчинені окремими суб'єктами)
4752	01.06.2016	Проект Закону про доповнення статті 176 Кримінального процесуального кодексу України положеннями щодо підвищення ефективності застосування запобіжних заходів до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів
4752-1	16.06.2016	Проект Закону про внесення змін до частини п'ятої статті 176 Кримінального процесуального кодексу України (щодо заборони застосування запобіжних заходів у вигляді застави, домашнього арешту, особистої поруки, особистого зобов'язання до службових осіб, які одержали неправомірну вигоду (корупціонерів), до викрадачів вогнепальної зброї та бойових припасів, військової техніки та військового майна)
5118	13.09.2016	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо уточнення запобіжних заходів)
5210	03.10.2016	Проект Закону про внесення змін до статті 183 Кримінального процесуального кодексу України (щодо окремих аспектів визначення застави при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою)
5574	22.12.2016	Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про попереднє ув'язнення" щодо забезпечення безперешкодного доступу представників Міжнародного Комітету Червоного Хреста до осіб, взятих під варту
6497	25.05.2017	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо розширення переліку предметів, які можуть визнаватися заставою
6519	26.05.2017	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо забезпечення невідворотності покарання осіб, які вчинили корупційні злочини)
6575	09.06.2017	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо термінів обрання запобіжного заходу
7078	06.09.2017	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо запобігання незаконному триманню під вартою)
7089	07.09.2017	Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо приведення порядку застосування запобіжних заходів у відповідність з практикою Європейського суду з прав людини

I

Аналіз чинного КПК України та правозастосовної практики дозволяє виокремити проблемні аспекти інституту запобіжних заходів, зокрема:

- порядок вирішення питання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та продовження його строку не є досконалим, оскільки містить певні прогалини та правові конструкції, які надають можливість неоднозначного їх тлумачення, що призводить до неоднакової судової практики та, безумовно, не забезпечує у достатній мірі правову визначеність в даному питанні;

- не підлягають оскарженню ухвали слідчих суддів щодо обрання інших запобіжних заходів, не пов'язаних із позбавленням свободи в апеляційному порядку під час досудового розслідування;

- визначення застави як альтернативи триманню під вартою в деяких випадках є необґрунтованим та неефективним (тобто, не забезпечує мету застосування запобіжного заходу);

- потребує належного правового обґрунтування питання про продовження строку тримання особи під вартою;

- відсутність в законі посилення на необхідність судового контролю на всіх стадіях кримінального провадження, в тому числі і в період перебування кримінального провадження на апеляційному перегляді, призводить до неоднозначного вирішення питання про обчислення строків тримання під вартою обвинуваченого;

- до проблемних аспектів відносяться питання щодо застосування домашнього арешту до неповнолітніх, вагітних, осіб, що мають на утриманні неповнолітніх дітей, осіб похилого віку;

- відсутність єдиної системи (бази даних) щодо обліку підозрюваних, обвинувачених, які перебувають під домашнім арештом.

II

На розгляді Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності знаходиться щонайменше 28 законопроектів, що стосуються інституту запобіжних заходів у Кримінальному процесуальному кодексі України.

Разом з тим, велика кількість з них стосується врегулюванню одних і тих же самих проблемних питань, зокрема:

- незастосування запобіжних заходів у вигляді особистого зобов'язання, особистої поруки, домашнього арешту, застави до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні певних злочинів;

- випадки, коли не допускається застосування застави у кримінальному провадженні при обранні запобіжного заходу у вигляді взяття під варту;
- визначення розміру застави;
- процесуальних особливостей застосування або зміни запобіжних заходів;
- приведення тримання під вартою до окремих міжнародних стандартів;
- розширення переліку майна, що може бути заставою.

1. Щодо першого питання, то йдеться про внесення змін до ч. 5 статті 176 КПК. Основні положення законопроектів відображені у таблиці, що зображена нижче.

№ законопроекту	Перелік злочинів, до яких застосовується тільки тримання під вартою
Чинна редакція	Статті 109-114-1, 258-258-5, 260, 261 КК
1871	Статті 109-114--1, 258–258-5, 260, 261, ч. 2 ст. 364, ч. 2 ст. 364-1, ч. 2, 3, 4 ст. 368, ч. 3 ст. 368-2, ч. 4 ст. 368-3, ч. 4 ст. 368-4, ч. 3, 4 ст. 369, ч. 3 ст. 369-2 КК
2284	Статті 109-114-1, 115, 161, 258-258-5, 260, 261, 348, 379, 400, 437 – 444, 446, 447 КК, а також до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні декількох тяжких чи особливо тяжких злочинів
2324а-2	Статті 109 — 114-1, ч.5 статті 191, ч.2,3 ст. 209, ст. 258 - 258-5, 260, 261, ст. 348-349, ч. 2 ст. 364, ч. 2,3 ст. 365, ч. 2,3,4 ст. 368, ч. 2,3 ст. 368-2, ч. 3,4 ст. 369, ч. 3 ст. 369-2, ст. 437-439, ст. 441, ч. 1 ст. 442, ст. 446 КК
2324а-4	Статті 109-114-1, ч. 2 ст. 201, ч. 2 ст. 210, ч. 1 ст. 218-1, ст. 258-258-5, 260, 261, ч. 2 ст. 364, ч. 2,3 ст. 365, ч. 2,3,4 ст. 368, ч. 2,3 ст. 368-2, ч. 2,3 ст. 369-2, ст. 375, ч. 2 ст. 376-1 КК
2324а-6	Статті 109-114-1-, 258-258-5-, 260, 261 КК або якщо особа яка при вчиненні злочинів передбачених ст. 364-370

	перебувала на посаді державного службовця I категорії, міністра, народного депутата, судді, прокурора органу прокуратури
2330-1	Статті 109 — 114-1, ст. 258 - 258-5, 260, 261, ст. 437-441, ч. 1 ст. 442, статтями 443, 444, ст. 446 та 447
2870	Не можуть бути застосовані до осіб, які обґрунтовано підозрюються або обвинувачуються у вчиненні особливо тяжкого злочину
4013-а	Статті 109-114-1, ч. 5 ст. 191 (у разі вчинення злочину шляхом зловживання службовим становищем), ст. 258—258-5, 260, 261, ч. 2 ст. 364, ч. 2 ст. 364-1, ч. 2,3,4 ст. 368, ч. 3 ст. 368-2, ч. 4 ст. 368-3, ч. 4 ст. 368-4, ч. 3,4 ст. 369, ч. 3 ст. 369 -2
4752	Статтями 109-114-1, 115, 121, ч. 2 ст. 122, ч. 2 ст. 126, ст. 127, ч. 2,3 ст. 146, ст. 147, 149, ч. 2,3 ст. 150-1, ст. 152, 153, 155, 156, ч. 2 ст. 163, ст. 181, ч. 2,3,4,5 ст. 186, ст. 187, 189, ч. 2 ст. 194, ч. 2,3 ст. 194-1, ч. 2,3 ст. 206, ч. 2,3 ст. 206-2, ч. 2 ст. 248, ч. 2 ст. 249, ст. 257 – 258-5, ст. 260 - 262, ч. 1 ст. 263, ст. 263-1, ст. 265-1, ч. 4 ст. 267-1, ч. 2 ст. 269, ч. 2,3 ст. 270-1, ч. 2,3 ст. 277, ст. 278, ч. 2,3 ст. 279, ч. 2,3 ст. 280, ч. 3 ст. 281, ч. 3 ст. 282, ч. 2,3 ст. 289, ч. 2,3 ст. 292, ст. 294, 295, ч. 4 ст. 296, ст. 299, 300, ч. 4,5 ст. 301, ч. 3 ст. 302, ч. 3,4 ст. 303, ст. 305, 306, ч. 1 – 3 ст. 307, ст. 308, 309, ч. 2 ст. 310, ч. 1 – 3 ст. 311, ст. 312 - 319, ч. 1 – 4 ст. 321, ч. 1 – 3 ст. 321-1, ст. 322, ч. 3 – 4 ст. 323, ст. 324, ч. 2 ст. 327, ч. 2 – 4 ст. 345, ч. 2,3 ст. 346, ч. 2 ст. 347, ст. 348, 349, ч. 2,3 ст. 350, ч. 2 ст. 352, ч. 2,3 ст. 355, ч. 2,3 ст.

	359, ч. 3 ст. 371, ст. 372, 398-400, ст. 436, ст. 437 – 444, ст. 446 - 447 КК
4752-1	Статті 109-114- ¹ , 258-258- ⁵ , 260, 261 ч. 3 ст. 262, ч. 3,4 ст. 368, ч. 3,4 ст. 410 КК
5118	Статті 109-114-1, 258-258-5, 260, 261, 364, 364-1, 365, 365-2, 366, 366-1, 367, 368, 368-2, 368-3, 368-4, 369, 369-2, 370 – 376, 376-1, 381 та 382 КК

З наведеного вище, можна прослідкувати тенденцію до розширення переліку злочинів, до яких може виключно застосуватися запобіжний захід у вигляді тримання під вартою за рахунок корупційних чи пов'язаних з ними злочинів.

2. З приводу випадків, коли не допускається застосування застави у кримінальному провадженні при обранні запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, напрямками законопроектних пропозицій щодо розширення такого переліку є:

– **2266:** щодо кримінальних правопорушень, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини першої статті 9 Закону України «Про державну службу», особами, посади яких віднесено до 1-3 категорій посад державних службовців та 1-3 категорій посад в органах місцевого самоврядування, судьями, прокурорами та працівниками правоохоронних органів під час їхнього перебування на таких посадах;

– **2284:** а) щодо злочину, спосіб вчинення якого пов'язаний із зловживанням владою або службовим становищем;

б) щодо злочину, яким заподіяно майнову шкоду у великих чи особливо великих розмірах;

– **2324а-1:** щодо корупційного злочину;

– **2324а-5:** щодо особи, підозрюваної або обвинуваченої у вчиненні злочину, передбаченого статтями 109-114-1, 258–258-5, 260, 261, 364, 365, 365-2, частинами другою-четвертою статті 368, 368-2, частиною четвертою статті 368-4, частинами другою-четвертою статті 369, частиною третьою статті 369-2.

– **4596:** щодо осіб, які вчинили тяжкі чи особливо тяжкі злочини під час перебування на посадах, передбачених пунктом 1 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції».

– **5210:** а) щодо злочину, передбаченого статтею 364 або статтею 368 Кримінального кодексу України, або злочину, спосіб вчинення якого пов'язаний із зловживанням владою або службовим становищем;

б) щодо злочину, вчиненого особами, кримінальне провадження стосовно яких відповідно до вимог частини дев'ятої статті 31 цього Кодексу здійснюється судом колегіально;

в) щодо злочину, яким завдано істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, інтересам юридичних осіб, майнову шкоду у великих чи особливо великих розмірах, або внаслідок вчинення якого отримано значний дохід.».

– **6519**: щодо злочинів, передбачених частинами другою-четвертою статті 368, статтею 368-2 та частинами другою-четвертою статті 368-3 Кримінального кодексу України, за винятком випадків її застосування при повторному продовженні строку тримання під вартою.

3. Щодо визначення розміру застави, то чинний КПК у ч. 5 ст. 182 передбачає визначення розміру застави на розсуд суду у встановлених законом мінімальних та максимальних розмірах. Законопроект **2324а-2** передбачає застосування фіксованого розміру застави, залежно від тяжкості злочину. Законопроект **2324а-3** встановлює навпаки, мінімальну суму, нижче якої суддя не може вийти. Разом з тим, за корупційні та пов'язані з ними злочини, застава встановлюється не менше ніж у двадцятикратному розмірі суми грошових коштів або вартості одержаного злочинним шляхом майна встановленої органами досудового розслідування на день відкриття кримінального провадження, або сумою грошових коштів чи вартості одержаного злочинним шляхом майна, виявленого чи вилученого при проведенні слідчих дій.

Законопроект **2324а-7** визначає, що у разі вчинення тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину розмір застави становить від п'яти до десяти розмірів предмету злочину або шкоди, у завданні якої така особа підозрюється, обвинувачується.

Законопроект **4013а** також визначає розмір застави за корупційні злочини (крім тих, що перелічені в частині п'ятій статті 176 цього Кодексу): застава призначається у двадцятикратному розмірі неправомірної вигоди або вартості одержаного злочинним шляхом майна.

Окрім розмірів застави, законопроектом **6497** пропонується розширити і перелік майна, що може бути заставою: цінні папери, інше рухоме або нерухоме майно, на яке накладається арешт у порядку, визначеному Главою 17 цього кодексу.

4. Законопроект **2870** визначає новий запобіжний захід «підписка про невийїзд», який полягає у відібранні від підозрюваного або обвинуваченого письмового зобов'язання не відлучатися із зареєстрованого місця проживання чи

перебування або з місця тимчасового знаходження без дозволу слідчого, прокурора, суду.

5. Законопроект **2870** уточнює особливості застосування вже наявних запобіжних заходів, зокрема домашній арешт: у разі необхідності отримання медичної допомоги, підозрюваний, обвинувачений має право залишати житло, повідомивши орган, в провадженні якого знаходиться кримінальне провадження.

Щодо процесуальних особливостей застосування запобіжних заходів то існують наступні законодавчі пропозиції:

– **4305:** клопотання про застосування або зміну запобіжного заходу розглядається слідчим суддею, судом протягом дванадцяти годин з моменту надходження такого клопотання;

– **6575:** прийняття та розгляд слідчим суддею, судом клопотання про застосування запобіжного заходу щодо затриманої особи, підозрюваної, обвинуваченої у вчиненні кримінального правопорушення, здійснюється у робочий та неробочий час, включаючи вихідні та святкові дні;

– **7078:** можливість слідчому судді самостійно продовжувати строк тримання під вартою, якщо він спливе до початку судового розгляду;

– **5574:** можливість представникам Міжнародного Комітету Червоного Хреста мати побачення із особами, взятими під варту.